

ROLLER

VEJLEDNING TIL ROLLERNE:

Sæt jer sammen i 2-mandsgrupper, og lær jeres identitet at kende. Find ud af, hvordan I kunne have set ud (tyk/tynd, rødhåret/lyshåret osv.). Hvad for noget tøj kunne I have båret? Hvad kan I godt lide? Hvad kan I ikke lide? Hvad er I gode til? Hvad er I ikke så gode til? Osv. Brug bøgerne fra litteraturlisten og evt. Internettet til at lære mere om vikingetiden og jeres roller.

ARNE

(Arne betyder ørn)

Du er: Styrmand

Som styrmand viser du skibet vej over havet. Du styrer efter stjernerne, solen, månen, skydækket over de usynlige øer, glimt fra isen i fjerne gletschere, tangens vækst og farve og meget andet. Du har ikke brug for noget kompas for at føre skibet over Østersøen. På den anden side af Østersøen ligger Rusland, hvor man kan hente slaver, sølv, pelse og meget andet. Dit navn har du fået, fordi dit syn er så skarpt som ørnens.

Genstand: Billedsten fra Hørdum kirke i Thy.

På billedstenen ses Thor, der har fået Midgårdsormen på krogen. Thor haler så hårdt i fiskestangen, at hans fod er gået gennem båden. Ved siden af Thor står jætten Hymer, der er bange for Midgårdsormen. Han har løftet sin økse og er klar til at hugge fiskelinen over, så ormen kan slippe væk. For vikingerne betød havet meget mere, end det gør for os i dag. Havet indgik i vikingernes sagn og myter. Alle større byer i vikingetiden lå ved vandet, der var vikingetidens svar på motorveje. Skibe fragtede både varer og folk over havet, langt hurtigere end det kunne lade sig gøre til lands.

På Nationalmuseet kan du se en lignende billedsten i runehallen, rum 15.

BJARKE

(Bjarke betyder Bjørn)

Du er: Bro-, vej- og husbygger

Dit navn har du fået, fordi du som lille allerede var stærk som en bjørn. Men du er ikke kun stærk, du har også en god logisk sans, og så kan du få andre til at lytte. Disse evner har du brug for, for du leder arbejdet, når der skal bygges huse, veje og broer. Til tider er det kongen, der hyrer dig, og til tider er det bare landsbyens høvding. Broer er der brug for i det fugtige og våde landskab i Norden. Du har opholdt dig i de slaviske områder på den anden side af Østersøen, hvor du har lært at bygge gode, solide broer. Nogle af de bygherrer, der betaler dig for at bygge veje eller rejse broer, får ristet runesten ved byggerierne, hvor de praler af deres byggeri.

Genstand: Mønt og kongehal fra Nordvestsjælland.

Mønten fra vikingetiden afbilder et hus. Det er et af de få billeder, vi kender til, af vikingernes huse. Vikingerne byggede deres huse af træ og ikke af sten. Det

betyder, at vikingernes huse ikke længere er synlige i landskabet. Vil vi vide noget om vikingernes huse, må vi derfor søge under jordoverfladen. Oftest er der kun mørke pletter i undergrunden tilbage. De mørke pletter er de gamle stolpehuller. På billedet kan du således se grundplanen til en hal fra omkring år 1000. Stolpehullerne er tegnet op med hvidt skum.

På Nationalmuseet kan du se flere mønter fra vikingetiden i rum 23 og rum 144.

FREDBJØRN

(Fredbjørn kommer af fred og bjørn)

Du er: Skibsbygger

Du elsker at sidde ved havet og betragte skibene, der kommer i land med eksotiske varer og højrøstede sømænd. Skibe er lig med eventyr for dig, og derfor elsker du dit job som skibsbygger. Du høvler, banker, sveder, saver og hamrer med de andre skibsbyggere, så træplankerne, jernnaglerne og uldsejlene til sidst bliver til et nyt skib, der kan drage ud på eventyr. Du er stærk som en bjørn, men blid som et lam, derfor har du fået dit navn Fredbjørn. Du arbejder i Hedeby, hvor du også reparerer købmændenes skibe, når de ligger til kaj efter korte og lange rejser.

Genstand: Økser på granstok fra Djursland.

Jern er det eneste metal, vikingerne kunne udvinde lokalt i Danmark. Guld, sølv, kobber, tin og bly måtte man skaffe fra udlandet. Selvom man kan udvinde jern af myremalm i Danmark, så importerede man også jern fra Norge og Sverige i vikingetiden. De tolv økser på granstokken blev fundet nær stranden i Gjerrild på Djursland og var sandsynligvis en sending redskaber fra Norge.

På Nationalmuseet kan du se økserne fra Djursland i rum 23.

FRODE

(Frode betyder vis og klog)

Du er: Stalddreng

Du har tjent din herres slægt, siden du var en lille dreng. Nu er du en gammel mand, der har set og hørt meget, som årene er gået. Dit navn har du fået, fordi folk altid spørger dig til råds på gården, før de tager store beslutninger. Du har altid haft et godt tag på heste og har været med til at ride vilde heste til. Du sørger også for at holde den fine vogn i stand og spænde hestene for, når høvdingefamilien skal ud og køre.

Genstande: Mankestol fra Odense (øverst) og Viborg (nederst).

Mankestole hørte til seletøjet på rige folks køreheste. Deres praktiske funktion var at holde sammen på tømmerne. Rige kvinder kunne blive begravet i deres vognfading, som var den løse kasse, man satte oven på vognstellet, hvori man kunne transportere mennesker og gods.

På Nationalmuseet kan du se mankestole i rum 21.

GISLES

(Gisles betyder pryd)

Du er: Handelsmand

Dit navn har du fået, fordi du som barn allerede kunne charmere dig ind hos kvinderne. Charme er en nyttig evne, når man som dig er købmand. Du har dit eget sejlskib og sejler jævnligt til Norge, hvor du køber pelse, jern og klæberstenskar. Varerne sælger du videre på markedet i Hedeby og i Ribe. I forhold til bønderne ude på landet lever du et liv i luksus. Ude på landet har de aldrig hørt om mange af de krydderier og eksotiske, tørrede frugter, man kan købe i Hedeby - hvis man da har penge nok.

Genstand: Klæberstenskar fra Nordjylland.

Klæberstenskar blev importeret fra Norge og Sverige, hvor de blev hugget direkte ud af klippen. Disse gryder finder man ofte ved udgravning af vikingetids-boplads. Gryderne vejede 5-6 kg og var altså tunge at transportere. Alligevel var de meget almindelige i Danmark i vikingetiden, hvilket viser, at man ikke kun importerede luksusvarer, men også dagligdags brugsting. Det var noget nyt i danmarkshistorien. Gryderne blev fragtet til Danmark med skibe, der til tider forliste. Derfor finder arkæologerne også klæberstengryder på havbunden og ved de danske strande.

På Nationalmuseet kan du se klæberstenskar i rum 23.

HALFDAN

(Halfdan betyder den halvt danske)

Du er: Kristen munk fra Byzans

Du blev født i Konstantinopel, den by der nu hedder Istanbul og ligger i Tyrkiet. Konstantinopel var hovedstaden i det Byzantinske Rige, et stort og kristent rige. Du så det som din mission at rejse nordpå til hedningenes land for at omvende dem. I Danmark var hedningene dog mere interesserede i dine historier om de fremmede lande, dine evner som læge og dine sprogkundskaber end i dine historier om Gud og Jesus. Du fik navnet Halfdan af vikingerne, fordi du blev anerkendt som en ven af danskerne.

Genstand: Byzantinsk guldkors fra Roskilde.

Korset er lavet i Byzans i 1100-tallet, muligvis på et af hoffets værksteder. Korset indeholder angiveligt en splint fra Jesus' kors og var dermed et vigtigt relikvie for de tidlige kristne. Korset blev fundet inde i hovedet på en korsfæstet Kristusfigur, et krucifiks. Det blev fundet i starten af 1800-tallet af en smed, der havde købt krucifikset af kirken og ville bruge det som brænde. Da han kløvede hovedet på figuren, fandt han imidlertid guldkorset, og relikviet blev reddet.

På Nationalmuseet kan du se guldkorset og kristushovedet fra Roskilde i rum 102.

KÅRE

(Kåre betyder med krøllet hår)

Du er: Gøgler, digter og musiker

Dit navn har du fået, fordi du kaster dig ud i det ene eventyr efter det andet. Du har både tjent stormænd og konger i Norden. Siden du var en lille dreng, har du elsket at slå flikflak, gå på hænder, synge og spille. Du kan spille på blokfløjte, lyre og panfløjte. Du digter historier om kampe, vold, blod og drab, og helten spilles altid af den herre, du tjener. Én af dine herrer blev så glad for et digt, du lavede til ham, at han gav dig et sølvspænde, som vejede 11,5 kg.

Genstand: Ringspænde af sølv og guld fra Odense.

Muligvis var det et ringspænde, Kåre fik som tak for sit digt. Ringspænder blev brugt til at fæste velhavende mænds kapper med. De overdådige ringspænder fortalte omgivelserne om ejerens status og rigdom, men havde også en praktisk funktion. Mændenes kapper var ofte lavet af tunge materialer, såsom tyk uld eller pels. Nålen skulle derfor være kraftig, hvis den skulle kunne klare vægten af kappen. Kapperne blev oftest lukket over højre skulder, så sværdarmen var fri. På Nationalmuseet kan du se et ringspænde i rum 21.

NJAL

(Njal betyder kæmpe)

Du er: Træskærer

Dit navn har du fået, fordi du er den stærkeste i din landsby. Du lærte at skære i træ af din far, da du var lille, en kunst, du har forfinet igennem hele dit liv. Dine evner som træskærer er berømte, så du har lavet træskærerarbejder til stormandsgårde, fornemme møbler, vogne og kostbare skibe. Halvdelen af året arbejder du i byen Ribe, hvor der er masser af handelsfolk, der gerne vil have fingre i dine træskærerarbejder. Dit speciale er gudestatuer, som du snitter til de asatro vikinger, der beder og ofrer til dem.

Genstand: Mandsfigur af træ fra Jelling.

Denne lille træfigur stammer fra ”kong Gorms gravkammer” i Jelling. Sandsynligvis sad mandsfiguren oprindeligt sammen med en lignende figur på et møbel, måske en seng eller en stol. Figuren var malet rød, blå og gul. Træ var et meget anvendt materiale i vikingetiden. Det blev brugt til skibe, huse, broer, vogne, møbler osv. Vikingerne vidste, hvilke træsorter de skulle bruge til de forskellige formål. Desværre har vi kun bevaret lidt træ fra vikingetiden, da det meste er rådnet bort.

På Nationalmuseet kan du se den lille træfigur i rum 24.

ROAR

(Roar betyder berømmelse og spyd)

Du er: Lejesoldat

Dit navn har du fået, fordi du er en berømt kriger. Du har arbejdet som livvagt for den byzantinske kejser i Tyrkiet, hvor lejesoldater tjener masser af guld og sølv. I modsætning til de andre soldater ved det byzantinske hof, så bar du og de andre vikinger økser i stedet for sværd. Nu er du imidlertid vendt hjem til Norden for at nyde resten af dit liv i fred og ro med masser af sølv og guldmønter gravet ned på din gård.

Genstand: Mammen-øksen.

Øksen er fundet i en mandsgrav fra år 970/71, der også indeholdt rester af en fin dragt, en bronzekedel og et stort vokslys. Det er ikke til at sige, om manden var kristen eller asetro, da gravens indhold peger i begge retninger. Jernøksen fra Mammen har indlagte sølvtråde, der fremhæver ornamentikken. På den ene side ses et dyr, muligvis en fugl. På den anden side af øksen ses et træ. Fuglen kan forestille de asatro vikingers hane Gyldenham, men kan også forestille de kristnes Fugl Fønix. Træet kan forestille de asatros livstræ Yggdrasil, men kan også forestille livets træ for de kristne.

På Nationalmuseet kan du se øksen i rum 21.

RUNE

(Rune betyder hemmelighed)

Du er: Runemester

Da gudernes konge Odin i sin jagt efter visdom hængte sig op i et træ i ni dage og ni nætter, lærte han runernes hemmelighed at kende. Da du lærte runerne at kende, måtte du også igennem hårde prøvelser for at blive en værdig runemester. Nu rister du runer i sten, træ, horn, ben og metal på bestilling. Du bliver af mange betragtet som en farlig mand på grund af dine evner, men du er også kendt for dine gode kræfter. Mellem kvinderne hedder det sig, at du kan gøre golde kvinder gravide.

Genstand: Hjerneskal med runer fra Ribe.

På hjerneskalen står der: "Ulfur og Odin og Hydyr hjalp Ris mod Awærki og Tværkun Egbor." Hullet i hjerneskalen har man muligvis boret, mens personen var i live, for at den onde dværg Bour kunne forlade kroppen. Det er i hvert fald, hvad runerne antyder. Runer blev ristet på træ, sten, metal, horn, ben og så videre. I vikingetiden bestod runealfabetet af 16 tegn, hvorfor nogle runer havde mere end én udtale. F.eks. kunne i-runen både stå for i, e og j.

På Nationalmuseet kan du se runesten i rum 15.

SKARDE

(Skarde betyder med kløftet hage)

Du er: Smed

Dit navn har du fået, fordi din hage er kløftet. Din far lærte dig at tæmme gløderne. Du er ildens og jernets herre, når du smeder sværd, økser, plovskær, jerngryder, segl, sakse og grillspyd. Du arbejder med en ulvemaske af filtet uld foran ansigtet, både for at beskytte dig mod gnisterne og for at låne ulvens kraft under arbejdet. Du er uundværlig i landsbyen, men samtidig er folk også lidt bange for dig på grund af din magiske evne til at gøre det hårde stål blødt og formbart. Dit værksted ligger uden for landsbyen, da faren for ildebrand er stor blandt de stråtækte huse.

Genstand: Smedeværktøj fra Trelleborg.

Til venstre ses en tang, øverst i midten ses et hammerhoved, nederst i midten ses en ambolt og til højre ses en fil. En sjælden gang imellem finder man grave fra vikingetiden, hvor den døde er gravlagt med sine arbejdsredskaber. Som regel er disse grave smedegrave. Nogle smede blev således gravlagt sammen med deres redskaber som dem på billedet, så de kunne fortsætte deres arbejde i livet efter døden.

På Nationalmuseet kan du se smedens værktøj i rum 21.

SVEND

(Svend betyder fri mand, som er i en andens tjeneste)

Du er: Kriger

Du har fået dit navn, fordi du har taget tjeneste under din høvding. Din opgave er at beskytte høvdingen og hans ejendomme, til gengæld modtager du en god portion sølv hvert år. Du er dygtig til at spille hnefatafl, hvilket er et populært brætspil i vikingetiden. Det kræver, at man tænker strategisk, når man enten skal beskytte sin konge mod en angribende hær eller selv skal angribe kongens borg.

Genstand: Spillebrik af rav fra Roholte.

Vikingerne spillede brætspil, ligesom vi gør i dag. Blandt udvalget var mølle, hnefatafl og senere også skak. Man kender ikke alle reglerne til hnefatafl, men man ved, det blev spillet af to personer, og at der skulle bruges én terning og 25 spillebrikker. De døde kunne også få spil med i graven som underholdning i det næste liv.

På Nationalmuseet kan du se spillebrikken fra Roholte i rum 24.

TRYGVE

(Trygve betyder pålidelig)

Du er: Krieger

Dit navn har du fået, fordi dine kammerater kan stole på dig. Selvom du for nogle år siden havde mulighed for at flygte fra en kamp, så lod du ikke dine kammerater i stikken, men mistede til gengæld dit ene øje. Det bliver sagt i din slægt, at din tiptiptiptipoldefar deltog i det berømte plyndringstogt på Lindisfarne klosteret ved Englands østkyst i 793 e.Kr. Siden har mændene i din slægt været på mange plyndringstogter, men også enkelte handelsrejser. På din skulder har du en ravn med stækkede fjer. På den måde håber du at få del i den visdom, som Odin er i besiddelse af gennem sine to ravne Hugin og Munin.

Genstand: Sværd fra København (tv.), Roskilde (mf.) og Ålborg (th.).

Vikingerne fornemste våben var sværdet. En krigers sværd havde ofte sit eget navn, det ved vi fra tidens digtekunst. Navnet kunne så hentyde til sværdets særlige kvalitet såsom styrke, skarphed og udsmykning. I den kristne del af vikingetiden kunne man forsyne sit sværd med den latinske indskrift IN NOMINE DOMINI, som betyder ”i Guds navn”.

På Nationalmuseet kan du se sværd i rum 21, 22 og 23.

ØDGER

(Ødger betyder rigdom og spyd)

Du er: Handelsmand

Dit navn har du fået, fordi du har kæmpet dig til rigdom. Det er ikke altid ufarligt at drage på handelsrejser, specielt ikke hvis man er ude efter en helt speciel handelsvare, nemlig slaver. Du har imidlertid fundet ud af, at det er det hele værd, for gode slaver indbringer en god pris på det store slavemarked i Hedeby. Du kan lide at fiske, hvilket du gør for din fornøjelses skyld, når du er hjemme på gården i landsbyen. Her har du også marker og husdyr, som din kone styrer, når du er på langfart. Når du er ude at rejse, graver du dit sølv ned, så gården ikke bliver plyndret.

Genstande: Sølvskat fra Bornholm.

I 1997 fandt man en sølvskat ved Skovvang på Bornholm. Her var den blevet gravet ned omkring 977 år tidligere, nemlig omkring 1020 e.Kr. Lerkarret, som skatten var nedlagt i, var blevet pløjet i stykker, og sølvet lå spredt. Under den arkæologiske udgravning fandt man dog den nederste del af lerkarret bevaret med resten af sølvskatten i.

På Nationalmuseet kan du finde sølvskatten fra Skovvang i rum 23.

ÅGE

(Åge betyder mand, der pløjer, eller stamfader)

Du er: Landmand

Din far, din bedstefar, din oldefar og sikkert også din tipoldefar var landmænd ligesom dig. På dine marker har du rug, byg, havre, hvede og hør. I din stald har du både køer, grise, får, geder og høns. En kat til at fange mus bor der også på gården. Næsten alt, hvad du og din familie har brug for på gården, fremstiller I selv, f.eks. brød, sko, tøj og smør. Hvis gården skal have lagt nyt tag eller have skiftet møre stolper ud, så hjælper dine naboer dig, ligesom du hjælper dem.

Genstand: Ard.

Når man skal forberede sine marker til årets afgrøde, så pløjer man dem i dag med en plov spændt for en traktor. I bondestenalderen, bronzealderen og jernalderen brugte man en ard. Dette redskab ridsede blot en fure i jorden og løsnede herved kun jorden lidt. Ved midten af vikingetiden begyndte man at bruge en muldfjælsplov. Dette redskab kunne vende jorden og dermed sprede gødningen bedre og samtidig bekæmpe ukrudtet. Den nye plov gjorde altså landbrugsproduktionen mere effektiv ved midten af vikingetiden.

På Nationalmuseet kan du se en ard i rum 21 og plovskæret fra en muldfjælsplov i rum 106.

ASTRID

(Astrid betyder smuk og elsket)

Du er: Høvdingens datter

På grund af din skønhed og milde natur er du elsket af alle. I landsbyen står mændene i kø for at gifte sig med dig, men din far har andre planer. Han synes, at du har fortjent noget helt specielt, måske én af de rige handelsmænd, der bor og arbejder ved Volgafloden i Rusland.

Du har hørt mange spændende historier om Østen, hvor folk taler et helt andet sprog, og nogle af dem er helt mørke i huden. Du håber, at du en dag kan få lov til at rejse østover, selvom du også er lidt urolig for, hvad du kommer til at møde.

Genstand: Halskæde med arabiske mønter og glasperler.

Halskæden er fundet i en kvindegrav nær Ålborg. Den består af islamiske sølvmonter, perler af bjergkrystal og karneol. Der er fundet omkring 5.000 arabiske sølvmonter i Danmark. Størstedelen blev sandsynligvis importeret via de russiske floder i vikingetiden. Danske og svenske vikinger bosatte sig i byer ved de russiske floder såsom Staraja Ladoga. Herfra kunne de sælge de skandinaviske varer og købe sølv, silke og andre luksusvarer fra sydøst.

På Nationalmuseet kan du finde arabiske mønter i rum 23 og rum 144.

BODIL

(Bodil betyder bod og kamp)

Du er: Kriigerdatter

Siden du var en lille pige, har du kæmpet for din ret, derfor fik du navnet Bodil. Ingen mand har kunnet tæmme dig, faktisk har ingen turdet prøve. Du ved meget om urter og salver. Dem bruger du både til at helbrede syge mennesker og dyr med. Du er også god til at stå på skøjter, ligesom jættepigen Skade. Ligesom Skade kan du også godt lide at gå på jagt med bue og pil, selvom det egentligt er forbeholdt mændene.

Genstand: Lædersko på skøjte.

Denne lædersko med tilhørende skøjte er fundet i vikingernes handelsby York i England. Skøjter blev lavet af dyreknogler i vikingetiden, som regel mellemfodsbenet fra en ko eller en hest. For at bevæge sig fremad stagede man sig vej over isen med en pigkæp. Skøjter var et transportmiddel i vikingetiden, men blev sikkert også brugt til sport og fornøjelse. Vikingernes andre vintertransportmidler omfattede ski, slæder og pigsko.

ESTRID

(Estrid betyder gud og smuk)

Du tilhører: Tjenestefolket

Dit navn har du arvet af din mor, og hun af hendes mor. Alle kvinderne i din familie er kendt for deres store skønhed, og således også dig Estrid. Den smukkeste af guderne er Freja, som er kærligheds- og elskovsgudinde. Frejas vogn bliver trukket af to katte, men hun kan også ride på galten Hildesvin. Freja har et pragtfuldt brystsmykke, Brisningammen, som blev smedet af fire dværge. Du er dygtig til at flette kurve af både halm og pil. Dine kurve bruger du bl.a. til at opbevare nødder, frugter og æg i.

Genstand: Dragesmykke fra Vestermarie sogn på Bornholm.

Smykket er 30 cm langt, vejer 0,5 kg og er fremstillet af forgyldt sølv.

Dragesmykkets funktion og herkomst er stadig et mysterium, men sandsynligvis blev det brugt som dragtnål. Der har dog ikke været tale om nogen almindelig dragtnål, da dragesmykket er usædvanligt kostbart og prangende. Hvorfor smykket havnede i jorden, ved man heller ikke, men måske var smykket et offer til de nordiske guder. Hvilken slags smykke Freja bar, ved man ikke, men måske var Brisningammen noget lignende det dragesmykke, man har fundet på Bornholm. På Nationalmuseet kan du se dragesmykket i rum 23.

FRIDA

(Frida betyder fred)

Du er: Slave fra Polen

For nogle år siden blev din landsby angrebet af vikinger, og du og nogle af dine landsbyfæller blev stjålet af vikingerne som slaver. I dit eget land var du høvdingens datter. Du var vant til at blive betjent, og ikke selv tjene. Din nye herre har givet dig navnet fred, fordi du på trods af din skæbne har beholdt dit muntre sind uden at blive bitter. Du er god til at brygge mjød, opskriften har du taget med dig fra Polen. Du putter honning, æbler og krydderurter i din mjød, som kan gøre bonden til en sand skjald.

Genstand: Cammin-skrinet fra Polen.

Kister var vikingernes gemmemøbler, da skabe først blev almindelige i middelalderen. Cammin-skrinet blev ødelagt under 2. Verdenskrig, men ud fra billeder, beskrivelser og afstøbninger har man fremstillet en kopi. Skrinet havde en kerne af træ og var sandsynligvis besat med plader af elgtak. Rundt om skrinet var desuden monteret forgyldte bronzebånd. Skrinet er sandsynligvis fremstillet i Danmark omkring slutningen af 900-tallet. Skrinet var muligvis en gave fra Danmark til Polen.

På Nationalmuseet kan du se det husformede Cammin-skrin i rum 21.

GERTRUD

(Gertrud betyder spyd)

Du er: Krigerdatter

Du kommer fra en rig familie, og det betyder, at Odin er den gud, der står dig nærmest. Odin ejer spydet Gungner, der kan trænge gennem alt, og det er du opkaldt efter. Ligesom spydet kan dine øjne trænge gennem alting, for du er skarp og intelligent. På din dragt sidder der to skålspænder foran, som holder kjolen oppe. Disse skålspænder har du arvet af din bedstemor, som igen har arvet dem af sin bedstemor. Der er altså tale om rigtige antikviteter, som kvinderne i din slægt har båret i over hundrede år. På spænderne kan man se gribedyr, der tager fat om deres hals og ben. På de smykker, som finsmeden laver i din tid, er dyrene blevet mere abstrakte og sværere at få øje på.

Genstand: Skålspænde fra Århus.

På skålspændet ses små dyr med kattelignende ansigter. Disse dyr kaldes for gribedyr, fordi de griber fat i hvad som helst, der er i nærheden. Denne slags smykker er meget almindelige i vikingetidens fornemme kvindegrave. I løbet af vikingetiden falder antallet af skålfibler i gravene, hvilket sandsynligvis hænger sammen med, at kvindedragten ændrede sig. Spencerkjolen med selerne blev sandsynligvis langsomt afløst af tunikakjolen.

På Nationalmuseet kan du se skålspænder i rum 21 og 23.

GRO

(Gro betyder at vokse og gro)

Du er: Tjenestepige

Du er en vis kvinde med grønne fingre. Du kender til urter og ved, hvad de kan bruges til. Du helbreder de syge med dine urteudtræk og har derfor fået navnet Gro. Du er også god til at lave oste, faktisk er du så god, at du er kendt i nabolandsbyerne for dine lækre oste. Du tilsætter først osteløbe til ko- eller gedemælken, det får mælken til at skille sig i ost og valle. Herefter hælder du blandingen igennem et sikar, og når al vallen så er løbet fra, pakker du det ind i et lærredsklæde. Du putter også urter i osten, såsom brændenælde og hvidløg. Hver morgen reder du dit lyse, glatte hår med den benkam, du har siddende i bæltet. Kammen er dit fornemste eje.

Genstand: Kam.

I vikingetiden fremstillede man kamme af gevir fra kronhjort, elg og ren, alt efter hvad man havde til rådighed. Samme slags kamme som den, man ser på billedet, blev brugt i et stort område fra de britiske øer til Rusland. Knogle, horn og tak blev forarbejdet til alt fra nåle, knivskafter, spillebrikker, terninger og meget andet. Mange af disse ting kunne man sandsynligvis selv fremstille ude i landsbyerne, men kamme ser ud til at være fremstillet af professionelle håndværkere.

På Nationalmuseet kan du se kamme i rum 21 og 24.

GUDRUN

(Gudrun betyder gud og rune)

Du er: Den kloge kone i landsbyen

Du er gammel og vis. Samtidig er du plaget af gigt i ryggen, hvilket giver dig en foroverbøjet holdning. Du kan seid. Det er kun kvinder, der udfører seid, med undtagelse af Odin. Igennem seid kan du kontrollere mystiske kræfter, du kan skifte ham og blive til et dyr, og din sjæl kan rejse ned til dødsriget eller ud til de fire verdenshjørner. Du udøver den "hvide" seid, den gode seid, hvormed du bl.a. kan spå om fremtiden. I dit bælte har du en miniaturetronstol af sølv hængende. Tronstolen symboliserer Odins højsæde, hvorfra han har udblik over hele verden. Dette udblik låner du, når du er i trance. Med dig har du altid din fint udskårne stok, som viser folk, at du er en vølv, altså en spåkvinde.

Genstand: Krykke af ben.

Der er fundet adskillige vandrestave og krykker fra vikingetiden. Nogle er helt af træ, andre består af en træstav med et hoved af tak. Dette håndtag til en krykkestok eller stok er udskåret af en kronhjortetak. Håndtaget er fundet ved Køge og stammer fra 900-tallet. På den ene side af håndtaget er der udskåret en maske, på den anden side et dyr. Masken og dyret er skåret i den såkaldte mammenstil, som arkæologerne kan bruge til at datere eller tidsfæste genstande med. Således ved vi, at mammenstilen blev brugt mellem 900 og 1030 e.Kr. Igennem vikingetiden brugte man foruden mammenstilen fem andre dyrestile.

På Nationalmuseet kan du se forskellige former for dyrestile i rum 21.

HILDA

(Hilda betyder kamplysten)

Du er: Landmandskone

Du er en dygtig kok. Din mad giver mændene styrke i arbejdet og glæde ved bordet. Dig skal man ikke plukke høns med, du er en skrap dame, og derfor hedder du Hilda. Du kan godt lide at samle nødder og bær i skoven. Du er dygtig til at brygge porseøl. Sammen med børnene går du ud og samler muslinger ved havet og tømmer de fælder, I har sat op i skoven.

Genstand: Kande på bord fra vikingetiden.

Kanden på billedet er en kopi af en kande fra vikingetiden importeret fra Frankeriget. Frankeriget var stormagten mod syd og bestod bl.a. af vores dages Frankrig og Tyskland. I Frankeriget drejede pottemagerne allerede keramik i det 6. årh. På denne måde kunne de producere flere kar på kortere tid. I Skandinavien begyndte man først at dreje keramik i middelalderen. I vikingetiden fremstillede man stadig lerkar uden mekaniske hjælpemidler såsom en drejeskive. Vikingerne fremstillede heller ikke kander selv, men købte dem fra nabolandene.

På Nationalmuseet kan du se lerkar fra jernalder og vikingetid i rum 21.

Byggrød

3-4 dl groftmalet bygmel

1 liter væske (vand, mælk, valle eller kærnemælk)

2 æbler eller anden frugt

evt. hasselnødder

lidt salt

lidt honning eller en smørklat

Væsken bringes i kog, og melet drysses i under omrøring. Skal koge 5 min.

Æblerne skæres i tern og koges sammen med de øvrige ingredienser i et par minutter.

RANDI

(Randi betyder skjold og helligdom)

Du er: Gårdmandsdatter

Dit navn har du fået, fordi din mor fødte dig i en hellig lund. Du har fået en særlig beskyttelse af guderne på grund af din fødsel og kan derfor ikke komme til skade så let som andre. Du hjælper til på gården med at passe gæs, hente vand, karte uld, spinde, hente pindebrænde i skoven, bage brød, plukke høns og meget andet. Du er meget fingerfærdig, og ved dit bælte hænger dit nålehus med dine fine synåle i. Synålene bruger du, når du broderer tøj og stoftapeter.

Genstand: Synål, to nålehuse og leopardbroderi fra Mammen-dragten.

Nålehuse blev brugt til opbevaring af de fine, små synåle. Nålehusene blev lavet af bronze, jern og ben. Synåle og nålehuse findes ofte i rige kvindegrave eller på vikingetidens bopladser. Et særligt fint eksempel på vikingetidens tekstilproduktion har man fundet i en mandsgrav nær Viborg. Mammen-fyrsten, som

eftertiden har kaldt manden, blev gravlagt i en dragt af uld, silke og murmeldyr med indvævede guld- og sølvtråde. På dragten var der bl.a. broderet en leopard, som ses på billedet.

På Nationalmuseet kan du se nogle af de fine tekstiler fra Mammen-dragten i rum 21. I rum 24 finder du et udvalg af bennåle.

REVNA

(Revna betyder ravn)

Du tilhører: Tjenestefolket

Hugin og Munin er Odins ravne. De holder øje med livet på jorden for Odin, så han ved, hvad der foregår. Du, Revna, er din herres øjne. Man kan aldrig vide sig for sikker i denne verden, og en fin og smuk herre som din har mange fjender. Du er dygtig til at farve uld. Om foråret farver du bl.a. med brændenælder, ved sensommertid med egeblade og om vinteren med lyng. Du er også god til brikvævning, hvor du kan bruge din farvestrålende uld.

Genstand: Fuglefibler.

De to dragtsmykker stammer fra tiden op til vikingetiden og forestiller fugle, måske endda ravne. Smykkerne blev oftest båret parvis ved brystet. Måske skulle fuglene symbolisere Odins ravne Hugin og Munin. Rovfugle var et populært motiv i vikingetiden, sammen med vildsvin, ugler, svaner, heste, ulve, slanger og fabeldyr. Alle havde de med større eller mindre sikkerhed en rolle i den nordiske mytologi. Smykker med disse dyremotiver var således efter alt at dømme meningsbærende og ikke rene pyntegenstande.

På Nationalmuseet kan du se fuglefibler og andre dyrefigurer i rum 21.

SIGNE

(Signe betyder den, der sejrer)

Du er: Høvdingens kone

Du er en stærk kvinde og får næsten altid din vilje – deraf dit navn. Når din mand er ude at rejse, styrer du landsbyen med hård hånd. Du tager dit ansvar som høvdingens kone meget alvorligt, og du forlanger det samme af dine børn. Du har tre børn, to sønner og en datter. Dit førstefødte barn, en søn, døde for mange år siden. Det skete i skoven, hvor han blev overrasket af en ulveflok, da han var ude at samle bær. Efter at du havde grædt mange salte tårer over din søn, blev dit hjerte hårdt.

Genstand: Nøgle fra København.

Vikingerne havde låse i skrin, kister og døre. Nøglesholderen havde ansvaret for de aflåste genstande. Stjal man noget fra et aflåst område, blev det sandsynligvis allerede i vikingetiden betragtet som grovere end almindeligt tyveri. I vikingetiden kunne særligt udvalgte kvinder blive begravet med en nøgle. Sandsynligvis havde nøglerne i denne forbindelse en symbolsk og religiøs funktion. Måske skulle kvinderne bruge nøglen til at låse ”døren” til livet efter døden op.

På Nationalmuseet kan du se nøgler fra vikingetiden i rum 21.

SIGRID

(Sigrid betyder sejrende rytterske)

Du tilhører: Tjenestefolket

Du har et iltet temperament og ridder bedre end mange stormænd, og derfor bærer du navnet Sigrid. Du er også snild til at sætte hår. Din herres kone har langt hår, som du sætter i en knude i nakken på hende hver morgen. Du hjælper til på gården med næsten alt, du passer dyr, laver mad, syr, spinder, karter uld, passer børn, passer bål og meget mere.

Genstand: Sværd, stigbøjle og spydspids.

Kvinder blev ikke begravet med våben i vikingetiden. En undtagelse finder man i nærheden af Roskilde, hvor en kvinde er begravet sammen med sin slave. Ud over slaven havde kvinden også fået en spydspids med sig i graven. Mænd blev derimod ofte begravet med deres våben. Fine, beredne krigere blev endda begravet med deres rytterudstyr. Særligt fine krigere eller stormænd kunne også få deres heste med i graven. De islandske heste er direkte efterkommere af vikingernes heste.

På Nationalmuseet kan du se ryttergrave med stigbøjler i rum 21.

THURID

(Thurid betyder Thor og smuk)

Du er: Skjald/sanger

Du er skjald, hvilket betyder, at du synger om krig, kærlighed, mordere og om helte. Din stemme er klar som daggryet, og dine sange kan forføre konger og krigere. Dit navn har du fået, fordi din stemme, ligesom dig selv, er stærk og smuk. Når du danser, bliver både mænd og kvinder hypnotiserede af din ynde. Men du kan også danse den nyeste form for kædedans, som alle i selskabet så deltager i.

Genstand: Torshammer fra Præstø amt.

Hammeren Mjølner var Thors kostbareste eje. Den ramte enhver, den blev kastet efter, og vendte altid tilbage. Thor var Midgårds, det vil sige menneskenes verdens, beskytter, og en amulet af Mjølner havde sandsynligvis også beskyttende egenskaber. Torshamre blev først populære i 900-tallet, da vikingerne rigtig fik kontakt med kristendommen. De kristne brugte nemlig kors til at vise deres tro, så vikingerne begyndte at bruge torshamre.

På Nationalmuseet kan du finde kors og torshamre i rum 24.

ULFHILD

(Ulfhild betyder ulv og kamp)

Du tilhører: Tjenestefolket

Selvom du ikke er kriger af navn, så er du kriger af sind. Ulven var almindeligt udbredt overalt i Europa i vikingetiden. Hyrder og kvægholdere bryder sig ikke om ulven, eftersom det forslugne rovdyr elsker at mæske sig i deres får og kvæg. I nordisk mytologi optræder der flere berømte ulve. Odin har to ulve, nemlig Gere og Freke, der er hans tro følgesvende. En anden ulv, Fenrisulven, der er barn af Loke, skal efter sigende æde solen og Odin ved Ragnarok. Du er en dygtig pottemager. Du starter med at rense det ler, du finder; det gør du ved at pille flint og kalk ud af leret. Herefter magrer du leret med smuldrede, brændte granitsten og former det, inden du brænder det i keramikovnen.

Genstand: Lanse fra Fyn og udsnit af lanse med Fenrisulven fra Nydam.

Vikingernes verden var befolket af farlige dyr, såsom ulve. Ulven havde stor betydning for den nordiske mytologi, hvor både Gere, Freke og Fenrisulven optræder. Ulve blev allerede afbildet i jernalderen, som på den viste lansespids. Muligvis fandtes forestillingen om Fenrisulven og mange af de nordiske guder allerede i jernalderen.

På Nationalmuseet kan du se lansens fra Nydam mose med "Fenrisulven" i rum 19.

YRSA

(Yrsa betyder vild eller hunbjørn)

Du er: Skjald/sanger

Du er skjald, hvilket betyder, at du synger om krig, kærlighed, mordere og om helte. Du kender mange sange og finder hele tiden på nye, som du kan underholde selv konger med. Du er din egen, du bestemmer selv, hvem du vil synge for, og derfor har du fået navnet Yrsa. Det siges, at du har drukket af den gode del af Suttungs skjaldemjød, og at det er herfra, du har dine evner. Mjøden er lavet af Kvasers blod, Kvaser var den klogeste mand i hele Vanaheim, de gamle guders hjem.

Genstand: Stemmenøgle til lyre.

Lyren var et strengeinstrument, der sammen med fløjter og andre blæseinstrumenter indgik i vikingernes musiktradition. Stemmenøglen er fundet på en kongsgård fra vikingetiden, hvor lyrens ejer sandsynligvis bidrog til underholdningen. Omkring år 970 besøgte arabereren At-Tartuschi den danske handelsby Hedeby. Araberen syntes ikke om vikingernes musik, han syntes faktisk, at de sang som hunde! Sandsynligvis skyldes det at At-Tartuschi var vant til en anden musiktradition end den, han mødte i Hedeby.

På Nationalmuseet kan du se stemmenøglen fra Tissø i rum 21.